

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางตัวร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในขณะที่เดียวกันครูก็เป็นบุคคลที่จะทำให้การศึกษามีผลตามเป้าหมาย เพราะครูเป็นผู้ที่ให้การศึกษา มีหน้าที่จัดการเรียนการสอน แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูจะได้ผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่น ความรัก ความศรัทธาในอาชีพครู นอกจากทักษะทางการสอน ความเข้าใจในระบบการจัดการกระบวนการเรียนการสอน ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ กับเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง จากความคาดหวังดังกล่าว ทำให้ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีทันสมัย ทันเหตุการณ์ สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ทันกับความเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจและสังคม เป้าหมายแห่งความสำเร็จก็คือ ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก แสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับตนในการทำประโยชน์ให้สังคม และลงมือทำประโยชน์ให้สังคมตามความสามารถของตนเอง

การจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการดำเนินการทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยที่ในปัจจุบัน มีสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักของรัฐ ที่จัดการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ในการจัดการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เน้นการประสานงานการดำเนินงานของกระบวนการที่สำคัญ 3 ประการ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศ เพื่อให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลถึงการจัดการศึกษาที่ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่ยอมรับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการส่งเสริมให้การจัดการศึกษาพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ จากความสำคัญดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ จึงจัดให้มีหน่วยศึกษานิเทศก์ขึ้น ตามพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 เพื่อทำหน้าที่ติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา วิจัยการเรียนการสอนและนิเทศการศึกษา พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

ศึกษานิเทศก์ เป็นกลุ่มบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศ การศึกษาโดยตรง ที่ต้องให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน แนะนำ เกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอนของครู การวิจัย และพัฒนาการเรียนการสอน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตร อบรม ประชุม สัมมนาครู ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้อง จัดทำคู่มือ เอกสารทางวิชาการ นวัตกรรม สื่อการเรียน การสอน เครื่องมือวัดและประเมินผล เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการกับฝ่ายบริหาร ประเมิน ผลงานทางวิชาการของครู และผู้บริหารโรงเรียน โดยทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ และทำงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้วยบทบาทและหน้าที่ตามที่กล่าว ศึกษานิเทศก์ จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในระดับสูงยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นในด้านวิชาการ ความรู้ทั่วไป ตลอดจนต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทั่วไป เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องศรัทธา ในตัวศึกษานิเทศก์

เนื่องจากงานนิเทศการศึกษาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคน ต้องใช้วิธีการจูงใจให้คน ทำงานโดยอาศัยหลักการ และทฤษฎีของการบริหารและการนิเทศการศึกษาซึ่งเป็นผลให้ การปฏิบัติงานในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ยังมีอุปสรรค และปัญหาหลายประการ ดังปรากฏ ในการวิจัยของ สจต อุทรานันท์ (2531 : 23) ซึ่งพบว่า ศึกษานิเทศก์มีความตั้งใจจริงใน การทำงาน แต่มีอุปสรรคในเรื่องขาดอัตรากำลัง ขาดงบประมาณ ขาดความรู้ความสามารถ เฉพาะทาง ขาดเครื่องมือในการปฏิบัติงาน และขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร เป็นผลให้ ศึกษานิเทศก์ขาดขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน และจากรายงานสรุปผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 19) ได้สรุป จากการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พบว่า การนิเทศการศึกษายังดำเนินการไม่บรรลุผลในการพัฒนาการเรียนการสอน เพราะบทบาท หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไม่ชัดเจน กรมวิชาการ (2530 : 19) ขณะที่ สนั่น มีสัจย์ธรรม (2536 : 64 – 85) ได้ทำการวิจัยปัญหาการปฏิบัติงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอในเขตการศึกษา 11 พบว่า การดำเนินงานด้านงานวิจัยประเมินผล และบริการ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก งานพัฒนาวิชาการและการพัฒนาการนิเทศมีปัญหา อยู่ในระดับกลาง ผดุง เฉลียวศิลป์ (2540 : 83 – 122) ได้วิจัยปัญหาการนิเทศการศึกษา ของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในเขตการศึกษา 11 พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากในด้านการสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการ และด้านการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

จากที่กล่าวไปแล้วข้างต้น พอจะจัดหมวดหมู่งานของศึกษานิเทศก์ ได้ว่า เป็นผู้ที่มี บทบาท และหน้าที่ในการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์วิจัย ในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอน และ การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และผลการวิเคราะห์ วิจัย

ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของครู นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
 ประสานงานด้านวิชาการ ดำเนินการนิเทศ และส่งเสริมการนิเทศภายในของโรงเรียน เพื่อให้
 เกิดการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของ
 ท้องถิ่น พัฒนาการนิเทศ และให้บริการทางการศึกษา และพัฒนางานวิชาการอื่น ๆ ตามที่
 ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ซึ่งจะเห็นว่าศึกษานิเทศก์มีภาระงานที่มาก และมีความสำคัญ
 คงจะไม่ผิดไปจากความเป็นจริงที่มีผู้กล่าวว่า ศึกษานิเทศก์ เป็นครูของครู ในฐานะที่ผู้วิจัย
 ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ มีความตระหนักในบทบาท ภาระหน้าที่ที่สำคัญดังกล่าว
 แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าความพึงพอใจ เป็นจิตลักษณะที่มีความสำคัญประการหนึ่ง
 ต่อทั้งระดับบุคคล หรือระดับองค์การ ในอันที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของ
 องค์การ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของศึกษานิเทศก์ โดยภาพรวมว่า อยู่ใน
 ระดับใด และมีความแตกต่างกันหรือไม่ และอย่างไร ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่าง
 ที่เป็นศึกษานิเทศก์ ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถม
 ศึกษากิ่งอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 11 ซึ่งข้อค้นพบ จะนำไปสู่การปรับปรุง และพัฒนา
 คุณภาพการศึกษาโดยส่วนรวมต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และรายด้านต่าง ๆ
 ของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11
 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับตำแหน่ง
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และรายด้าน
 ของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11
 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับตำแหน่ง
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการในการพัฒนาความพึงพอใจในการปฏิบัติ
 งานของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11

สมมติฐานของการวิจัย

1. ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
 เขตการศึกษา 11 ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับตำแหน่งแตกต่างกัน
 มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน
2. ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
 เขตการศึกษา 11 ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับตำแหน่งแตกต่างกัน
 มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ แยกต่างกัน

- 2.1 ด้านงานที่ทำในปัจจุบัน
- 2.2 ด้านเงินเดือน
- 2.3 ด้านสวัสดิการ
- 2.4 ด้านการเลื่อนขั้นเงินเดือน
- 2.5 ด้านการเลื่อนตำแหน่ง
- 2.6 ด้านผู้บังคับบัญชาชั้นต้น
- 2.7 ด้านเพื่อนร่วมงาน
- 2.8 ด้านหน่วยงาน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11
2. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11
3. เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารระดับสูง ในการกำหนด วางแผน ปรับปรุงวิธีการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครู ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 ในองค์ประกอบ 8 ด้าน คือ ด้านงานที่ทำในปัจจุบัน ด้านเงินเดือน ด้านสวัสดิการ ด้านการเลื่อนขั้นเงินเดือน ด้านการเลื่อนตำแหน่ง ด้านผู้บังคับบัญชาชั้นต้น ด้านเพื่อนร่วมงาน และหน่วยงาน
2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เป็นศึกษานิเทศก์ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 11 มีทั้งสิ้น จำนวน 404 คน
3. ตัวแปรอิสระ คือ
 - 3.1 เพศ จำแนกเป็น เพศชาย และเพศหญิง
 - 3.2 วุฒิการศึกษา จำแนกเป็น ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก
 - 3.3 ประสบการณ์ จำแนกเป็น
 - 3.3.1 ต่ำกว่า 5 ปี
 - 3.3.2 ตั้งแต่ 5 ปี แต่ไม่ถึง 10 ปี
 - 3.3.3 ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

3.4 ระดับตำแหน่ง จำแนกเป็น 5 ระดับ จำแนกเป็น

- 3.4.1 ศึกษาในเทศก์ ระดับ 5
- 3.4.2 ศึกษาในเทศก์ ระดับ 6
- 3.4.3 ศึกษาในเทศก์ ระดับ 7
- 3.4.4 ศึกษาในเทศก์ ระดับ 8
- 3.4.5 ศึกษาในเทศก์ ระดับ 9

4. ตัวแปรตาม คือ ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 11 จำแนกเป็น 8 ด้าน คือ ด้านงานที่ทำในปัจจุบัน ด้านเงินเดือน ด้านสวัสดิการ ด้านการเลื่อนขั้นเงินเดือน ด้านการเลื่อนตำแหน่ง ด้านผู้บังคับบัญชาชั้นต้น ด้านเพื่อนร่วมงาน และด้านหน่วยงาน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

*1. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี ที่ชอบ ที่พอใจของบุคคลอันเป็นผลที่เกิดมาจากองค์ประกอบ คือ งานที่ทำในปัจจุบัน เงินเดือน สวัสดิการ การเลื่อนขั้นเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น เพื่อนร่วมงาน และหน่วยงาน

2. ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ ตาม มาตรา 30 (ค) (2) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 และแก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ

3. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 หมายถึง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 11 ซึ่งประกอบด้วย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

4. งานที่ทำในปัจจุบัน หมายถึงรูปแบบ คุณภาพ และปริมาณที่ศึกษานิเทศก์จะต้องปฏิบัติและรับผิดชอบ

5. เงินเดือน หมายถึง รายได้ประจำซึ่งเป็นตัวเงินที่ทางราชการจ่ายให้ต่อเดือน

6. สวัสดิการ หมายถึง ผลประโยชน์เกื้อกูลต่าง ๆ ได้แก่ บำเหน็จ บำนาญ ค่ารักษาพยาบาล การให้วันหยุดงาน ที่พักอาศัย ที่ได้รับจากทางราชการ

7. การเลื่อนขั้นเงินเดือน หมายถึง โอกาสที่ผู้บังคับบัญชาพิจารณาความดีความชอบ เลื่อนเงินเดือนให้สูงขึ้น

8. การเลื่อนตำแหน่ง หมายถึง โอกาสในการเลื่อนระดับตำแหน่งให้สูงขึ้น เป็นความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

9. ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น หมายถึง ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และหัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอ

10. เพื่อนร่วมงาน หมายถึง สมาชิกที่ทำงานร่วมกันในสำนักงานเดียวกัน

11. หน่วยงาน หมายถึง หน่วยงาน หรือส่วนราชการที่ศึกษานิเทศก์สังกัดอยู่ และปฏิบัติงานอยู่ประจำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University